

Porównanie wzorów (146) i (147) daje, że

$$\frac{1 - \frac{\beta}{2}}{1 + \frac{\beta}{2}} = \frac{1 - \varepsilon}{1 + \varepsilon} \quad (148)$$

czyli, że wobec znanych własności stosunków geometrycznych,

$$\beta = 2\varepsilon \quad (149)$$

Rozkładamy siły p na kierunki równoległe do przekątnej kwadratu i znajdujemy naprężenia normalne do płaszczyzn tych przekątni. Otrzymamy (a oznacza tu długość boku kwadratu) dla przekątnej AC naprężenie wyciągające

$$\sigma = \frac{2ap \cdot \cos 45^\circ}{2a \cdot \cos 45^\circ} = p \quad (150)$$

a dla przekątnej DB naprężenie sciskające — p .

Taki sam stan naprężeń miałby miejsce, gdybyśmy mieli do czynienia z kwadratem $abcd$ (rys. 103, linje punktowane), obciążonym wzdłuż boków siłami p i $-p$ do boków tych prostokątami. W tym wypadku na podstawie wzorów (133) i (134) mielibyśmy:

$$\varepsilon = \frac{p}{E} \cdot (1 + \mu) \quad (151)$$

Stąd na podstawie równań (144) i (149) i wobec tego, że w danym razie $\tau = p$, mamy:

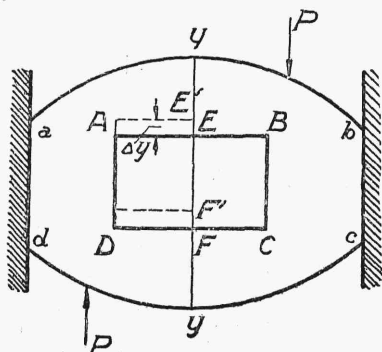
$$G = \frac{E}{2(1 + \mu)} \quad (152)$$

Gdy E zostało wyznaczone doświadczalnie, G można obliczyć ze wzoru (152). Przy $\mu = 0,25$ współczynnik G równa się $0,4 E$. Naodwrot, znając wielkości E i G z doświadczeń, możemy ze wzoru (152) wyznaczyć liczbę μ .

2. Ścinanie połączeń nitowych i drzewnych,

Wobec tego, że ściśle obliczenie naprężeń w nitach oraz w częściach połączeń drzewnych natrafia na wielkie trudności, przyjęto tu ogólnie schę-

mat obliczenia, naukowo wprowadzie niedostatecznie umotywowany, lecz wypróbowany na licznych szeregu wykonanych konstrukcyj.

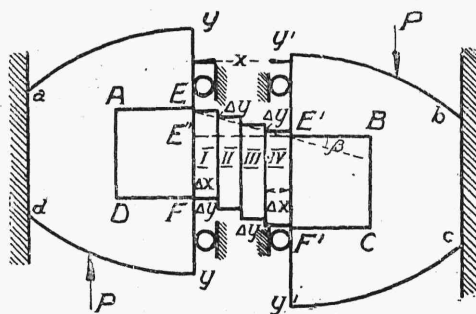
Rys. 104.

Jeżeli do uchwytów zaczepimy dwie równe co do wielkości i różne co do zwrotów siły P , wówczas ślizganie się uchwytów (bez tarcia) wzdłuż ad , bc i YY wywołuje przesunięcie się względem siebie podług płaszczyzny YY dwóch części prostopadłościanu $ABCD$, rozdzielonych tą płaszczyzną (rys. 104). Przy przesuwaniu punkt E zajmie położenie E' , przyczem odległość $EE' = \Delta y$ będzie miarą powstałego przesunięcia. Naprężenia, powstające wskutek przesunięcia w płaszczyźnie EF , uważamy za rozłożone równomiernie na tej płaszczyźnie w kierunku do niej stycznym. Po przekroczeniu przez naprężenia pewnej granicy (granicy wytrzymałości na ścinanie) prostopadłościan $ABCD$ rozdzieli się na dwie części. Opisane zjawisko nazywamy ścinaniem w płaszczyźnie YY .

Aby przekonać się, że ścinanie może być uważane za wypadek szczególny przesuwania, należy wyobrazić sobie, że prostopadłościan $ABCD$ został zawarty między uchwyty rozsunięte od siebie na odległość x (rys. 105), sam zaś został podzielony na wąskie paski o szerokości Δx . Uważamy każdy z pasków za całkowicie sztywny, nie podlegający ścisłaniu i mogący się przesuwać względem sąsiednich pasków tylko w płaszczyznach rozgraniczających paski.

Pod działaniem sił P pasek I przesuwa się względem lewego uchwytu o Δy w sposób analogiczny do przedstawionego na rys. 104.

W ten sam sposób przesuwa się o Δy pasek II względem paska I , pasek III względem paska II i t.d. Całkowite przesunięcie poszczególnych pas-

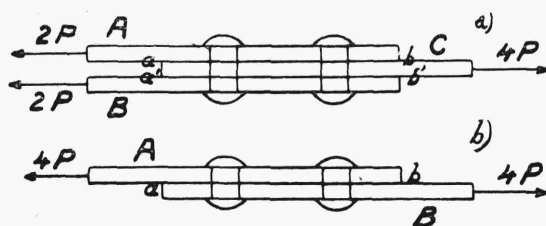

Rys. 105..

ków względem lewego uchwytu wyniesie więc odpowiednio Δy , $2\Delta y$, $3\Delta y$ i t.d., zaś stosunek tych przesunięć do odległości danego paska od tego uchwytu pozostanie stale równym $\frac{\Delta y}{\Delta x}$. Przy nieskończenie małych wielkościach Δy i Δx stosunek ich ma jako granicę kąt (ściślej tangens kąta) $EE'E''$, który jest tu przesunięciem jednostkowym β .

Przy $x=0$ dochodzimy do wypadku przedstawionego na rys. 104. Tu stosunek $\frac{\Delta y}{\Delta x}$ traci swój sens matematyczny, gdyż Δy jest różne od zera. W związku z tem, nie możemy przy ścinaniu, rozumianem w sposób podany wyżej, korzystać z zależności (144), analogicznej do prawa Hooke'a.

Przechodząc do wypadku ścinania nitów w połączeniach blach żelaznych, zauważamy, iż w połączeniu, przedstawionem na rysunku 106a, ścinanie

Rys. 106.

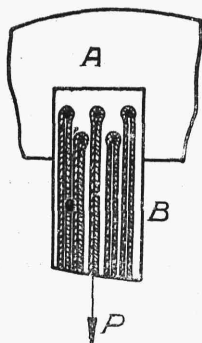
nitów w sensie opisanym wyżej odbywa się w płaszczyznach ab i $a'b'$. Uważając, że wszystkie nity są tu naprężone jednakowo, wyznaczamy działające w nich naprężenia styczne ze wzoru:

$$\tau = \frac{P}{A} \leq R_t \quad (153)$$

gdzie A oznacza pole przekroju nita a R_t dopuszczalne naprężenie przy ścinaniu. W danym razie każdy z dwóch nitów połączenia może być przecięty w dwóch płaszczyznach (nity dwucięte), mamy więc razem 4 możliwe przecięcia, z których na każde przypada siła P . O ilebyśmy blachę środkową odrzucili (rys. 106b), a na każdą z pozostałych blach działałyby siła $4P$, wówczas na każde możliwe przecięcie przypadłaby siła $2P$ t.j. większa, niż poprzednio, a wzór (153) przekształciłby się w następujący (nity jednocięte):

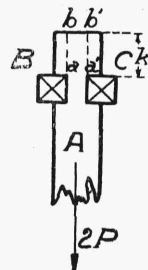
$$\tau = \frac{2P}{A} \leq R_t \quad (154)$$

Na rys. 107 przedstawiony jest sposób, w jaki siła P , zaczepiona do blachy B , zostaje poprzez blachę przeniesiona na nity. Wyobrażamy sobie, mianowicie, że każdy nit otoczony jest podwójnym włóknem wyciętym z blachy B . Taki sposób rozumienia pracy połączenia nitowego pozwala nam i przy bardziej złożonych połączeniach stosować powyższy sposób obliczenia.

Rys. 107.

W dalszym ciągu obliczamy połączenie drewnne, przedstawione na rys. 108. Tu wieszak drewniany A obciążony siłą $2P$ wcięty jest w dwie poprzeczki poziome B i C , przyczem wystaje ponad nie na odległość k . W płaszczyznach ab i $a'b'$ ma miejsce

Rys. 108.

ściananie wieszaka. Na każdą z tych płaszczyzn przypada siła P , wobec czego

$$\tau = \frac{P}{k \cdot d} \leq R_t \quad (155)$$

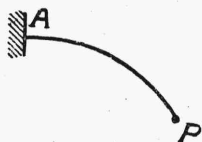
gdzie d oznacza szerokość wieszaka A .

3. Skręcanie prętów o przekroju kolistym.

Skręcanie występuje w konstrukcjach inżynierskich przeważnie tylko w dźwigarach zakrzywionych¹⁾ i załamanych w planie²⁾. Na rys. 109 i 110 przedstawione są dźwigary tego rodzaju, utwierdzone w jednym końcu i obciążone w drugim siłą P , działającą prostopadle do płaszczyzny rysunku. W konstrukcjach maszynowych mamy do czynienia ze skręcaniem przy obliczaniu wałów. Pozatem na podstawie badań doświadczalnych nad zjawiskiem skręcania, jak to wspomniano w § 1 tego rozdziału, wyznaczać możemy wielkość współczynnika G .

Rys. 109.

Rys. 110.

Skręcanie prętów o przekroju kolistym i pierścieniowym jest jednym wypadkiem skręcania, gdy przekroje poprzeczne skręcanego pręta można uważać, po odkształceniu, za płaskie t.j. gdy niema zwichrzenia przekroju. We wszystkich innych wypadkach w prętach powstają naprężenia

¹⁾ Vid. Love w tłóm. niem. „Lehrbuch der Elastizität“, 1907, str. 516.

²⁾ Vid. pracę autora: „Sur le calcul des poutres à axe brisé“, „Memoires de la Société des Ingénieurs Civils de France“, 1927.